

[Time: 3 Hours]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B: 1. All questions are important.
2. Figures to the right indicate full marks.

- Q.1** Attempt all questions in not more than two sentences: **20**
- Mention some of the values which inspired the Moderated within the Indian National Congress.
 - What do you understand by Dadabhai Naoroji's definition of 'Drain of Wealth'?
 - What is Communal Award?
 - What is the Doctrine of Lapse??
 - Discuss the two objectives behind the founding of the Indian National Congress.
 - Mention the Act which set up the Supreme Court in Calcutta?
 - Which two national leaders lead the Home Rule Movement?
 - Why was Vallabhai Patel referred to as 'Iron Man of India'?
 - What was the primary objective of the Cabinet Mission?
 - Mention the cause for 'Surat Split'.
- Q.2** Write short notes on any four. **20**
- Sampurna Swaraj.
 - Sir Syed Ahmed Khan.
 - Direct Action Day.
 - Simon Commission.
 - Queen's Proclamation.
 - Charter Act of 1833.
- Q.3** Answer any two of the situational problems:- **12**
- When the communal award was published, it was found that the British Government was determined to give separate communal representation to the depressed classes. Mahatma Gandhi considered it as Great Britain's unilateral attempt to resolve the various conflicts among India's many communal interest.
 - Discuss the Communal Award of 1932.
 - Discuss how Gandhiji reacted to the Communal Award.
 - The Swaraj party led by C R Das and Motilal Nehru was included in the committee that recommended compensation for the victims of and punishment of the officials involved in the Jalianwalal Bagh tragedy. The Government rejected it and Gandhiji came to a conclusion that non-cooperation with the Government was the only course open to them.
 - Explain the aim and purpose of the Swaraj Party.
 - Describe the Jalianwala Bagh incident.

- c) The preamble of the Constitution of India promises to secure to all citizens justice, social, economic and political equality of status and opportunity. Part III and IV of the Constitution have provided these objectives which contain many provisions providing for preferential treatment for promoting socio-economic status to women and children.
- i) Discuss the Constitutional guarantees provided to women in the Constitution.
 - ii) Discuss the provision of equality to women granted in the Indian Constitution

Q.4 Answer any four of the following:

48

- a) Explain the provisions of the Government of India Act of 1935 and its importance to the making of the Constitution.
- b) Explain in detail the religious and military causes that lead to Sepoy Mutiny of 1857. What was the effect of the Mutiny?
- c) Discuss the growth and development of education in India.
- d) Explain the integration of the Princely States after the Independence of India in 1947
- e) Discuss the economic. Impact of the British rule in India.
- f) Analyze the role of peasants in the national movement.

[वेळ: ३ तास]

[एकूण गुण: १००]

Please check whether you have got the right question paper.

- सूचना: १) सर्व प्रश्न महत्वाचे आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील सर्व प्रश्नांची प्रत्येकी दोन वाक्यात उत्तरे लिहा.

२०

- अ) काँग्रेसमधील मवळवादी नेत्यांना प्रेरणादायी ठरलेल्या काही तत्वांचा उल्लेख करा.
ब) दादाभाई नौरोजीच्या 'संपत्तीची लुट' या व्याख्येचा कोणता अर्थ तुम्हाला अभिप्रेत आहे?
क) 'जातीयवादी पुरस्कार' म्हणजे काय?
ड) 'डॉक्ट्राईन ऑफ लॅम्स' म्हणजे काय?
इ) भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेसच्या स्थापनेमागील कोणतही दोन मुख्य उद्दिष्टे लिहा.
फ) कोणत्या कायद्यानुसार कलकत्ता येथे सर्वोच्च न्यायालयाची स्थापना झाली ते नमूद करा.
ग) भारतीय होम रूल लीगला मार्गदर्शन करणाऱ्या कोणत्याही दोन नेत्यांची नावे लिहा.
ह) सरदार वल्लभभाई पटेल यांना 'पोलादी पुरुष' म्हणून का संबोधले जाते?
ल) 'कॅबिनेट मिशन' चा मूलभूत उद्दिष्ट कोणते?
ज) 'सूरत' विभाजनाचे मुख्य कारण नमूद करा.

प्र.२ संक्षिप्त टीपा लिहा. (कोणत्याही चार)

२०

- अ) संपूर्ण स्वराज्य.
ब) सर सय्यद अहमद खान.
क) प्रत्यक्ष कृती दिन.
ड) सायमन कमिशन.
इ) राणीचा जाहीरनामा.
फ) १८३३ चा चार्टर कायदा.

प्र.३ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे कारणासहित लिहा.

१२

अ) जेव्हा 'जातीयवादी पुरस्कार' प्रकाशित झाला तेव्हा असे आढळून आले की ब्रिटीश सरकारने मागासवर्गीयांसाठी वेगळे जातीयनिहाय प्रतिनिधित्व देण्याचे ठरविले आहे. भारतातील वेगवेगळ्या जाती धर्मांमध्ये संघर्ष निर्माण करण्याचा हा ग्रेट ब्रिटनचा डाव आहे असे महात्मा गांधीने मानले.

- १) १९३२ च्या 'जातीयवाद पुरस्कारांची' चर्चा करा.
२) 'जातीयवाद पुरस्कारां' प्रती गांधीजींच्या प्रतिक्रियेची चर्चा करा.

ब) जालीयनवाला बाग शोकांतिकेला जबाबदार असलेल्या ब्रिटीश अधिकाऱ्यांना शिक्षा देण्यासाठी व जालीयनवाला बागेतील बर्बोना नुकसानभरपाई देण्यासाठी एका समितीची स्थापना करण्यात आली. स्वराज्यपार्टीचे नेते सी. आर. दास आणि मोतीलाल नेहरू यांची या समितीसाठी शिफारस केली गेली. ब्रिटिश सरकारनी ती फेटाळली त्यामुळे ब्रिटिश सरकारसोबत असहकार हा एकच मार्ग आहे या निर्णयाप्रत गांधीजी पोहोचले.

- १) स्वराज्य पार्टीचे उद्दिष्ट व करणे स्पष्ट करा.
- २) जालीयनवाला बाग घटनेचे वर्णन करा.

क) भारतीय राज्यघटनेतील प्रस्तावनेत न्याय, सामाजिक, आर्थिक व राजकीय समानता तसेच समान संधीचे भारतीय नागरिकांना वचन दिलेले आहे. वरील उद्देश सफल करण्यासाठी घटनेच्या भाग-३ व भाग-४ मध्ये स्त्रिया व मुलांच्या सामाजिक व आर्थिक उद्धारासाठी पसंती दर्शविलेली आहे.

- १) भारतीय घटनेने स्त्रियांना दिलेल्या 'संवैधानिक हमी' बद्दल चर्चा करा.
- २) भारतीय घटनेच्या कोणत्या तरतूदीनुसार स्त्रियांना समानता बहाल करण्यात आली आहे त्याची चर्चा करा.

प्र.४ खालील कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे सविस्तरपणे लिहा.

४८

- अ) १९३५ च्या भारत सरकार कायद्याच्या तरतूदी नमूद करून राज्यघटनेच्या निर्मितीत या कायद्याचे महत्व स्पष्ट करा.
- ब) १८५७ च्या सैनिकी उठावाला कारणीभूत असलेल्या धार्मिक व मिलिटरी कारणे सविस्तरपणे लिहा. या बंडाचे परिणाम लिहा.
- क) भारतातील शिक्षणाच्या वृद्धी आणि विकासाबद्दल चर्चा करा.
- ड) भारतीय स्वातंत्र्यप्राप्तीनंतर 'रियासत राज्यांचे' एकीकरणाबद्दल चर्चा करा.
- इ) ब्रिटीश सत्तेचा भारतावरील आर्थिक प्रभावाची चर्चा करा.
- ड) राष्ट्रीय चळवळीत शेतकऱ्यांचा भूमिकेचे विश्लेषण करा.
